

Galéria vagy

harisnyabolt

*Beszélgetés Szabics Ágnessel
a Miskolci Művésztelep
elmúlt öt évéről*

Szabics Ágnes képzőművész 2002-től szervez nyári művésztelepeket a Miskolci Galéria Alkotóházában. A kezdetekben Szoboszlai Lilla és Orosz Csaba, majd Madarász Györgyi volt segítőtársa a telep létrehozásában. A hajdan a magyar grafika fővárosként emlegetett Miskolcon mára némileg visszaszorult e korábban hangsúlyos képzőművészeti ág, az alkotóház ezért ilyen szempontból tágabbra nyitotta kapuit. Ennek egyik jele az öt éve működő nyári művésztelep. Az eltelt években az alábbi alkotók vettek részt a telep munkájában: Eperjesi Ágnes, Gyenis Tibor, Illés Barna, Szabó Dezső, Csáki László, Csontó Lajos, Fábrián Noémi, Gerhes Gábor, Nagy Attila, Reischl Szilvia, Baglyas Erika, Beöthy Balázs, Imre Mariann, Nagy Gábor György, Orosz Csaba és Szász György, Balikó Emese, Eike, Keserue Zsolt, Kiss Pál Szabolcs, Pálfi Szabolcs, Bernát András, Braun András, Elekes Károly, Erdélyi Gábor, Szabó Ádám és Szij Kamilla. A Műút Szabics Ágnest kérdezte, a kérdéseket Kishonthy Zsolt tette fel.

Hogy kerültél kapcsolatba Miskolccal, és honnan jött a művésztelep ötlete?

Orosz Csaba minden nyáron pár hetet töltött művészbárátaival a Miskolci Alkotóházban, ő tette fel nekem a kérdést, hogy mi lenne, ha nyaraként „igazi” művésztelepeket szerveznénk. Az első három művésztelepet együtt szerveztük.

Mi inspirált a művésztelep megrendezésekor és milyen célok vezéreltek?

Mivel Magyarországon kevés képzőművész tud megélni műeladásból, a legtöbben tanítanak, reklámgrafikai vagy egyéb munkát vállalnak, így kevés lehetőségük adódik, hogy kizökkenjenek a hétköznapokból, és alkotótevékenységükre koncentrálhassanak. Ezért fontos, hogy legalább évente egyszer, egy-egy művésztelep alkalmával, gondtalanul, kizárólag saját munkájukkal foglalkozhassanak.

Mi a véleményed Miskolcra általában, és kulturális miliójét tekintve annak fényében, hogy Bán András egy katalógus bevezetőben az alábbi gondolatot vetette fel: „Pécs mellett még mindig ez az a hely Pesten kívül, amelynek van valamilyen művészeti kisugárzása, inspirációja”?

Ez valószínű, hogy így van, de nem nagyon látok bele Miskolc kulturális életébe. Ritkán utazom le év közben, és augusztusban, a művésztelep ideje alatt nem nagyon szerveznek művészeti programokat.

Szerinted mi a jelentősége egy lokális, regionális művészeti, kulturális centrumnak? Vannak-e esélyei egy tágabb közegbe való illeszkedésének, van-e esélye az egyetemes értékteremtésre?

Ezt előre nem hiszem, hogy meg lehet jósolni. De elsősorban a helyi közönség miatt lenne fontos, hogy minél több helyen „kulturális centrumok” alakuljanak az országban.

A telepek végeztével éreztetek-e valamiféle lezárt „otthagytasságot”, vagy inkább csak mint helyszín maradt meg bennetek, működött-e az együttlét élesztő ereje?

A tematikus művésztelepek szervezésének egyik célja az volt, hogy hasonló gondolkodású, hasonló technikával dolgozó művészek töltsenek együtt két-három hetet. Bízva abban, hogy ez idő alatt olyan vitákra, eszmecserekre kerül sor, amelyek pozitív irányban hatnak későbbi tevékenységükre. A művésztelepek utáni közös munkák, közös kiállítások létrehozása ennek sikerességét bizonyítja, de erre a kérdésre valószínű, hogy a résztvevők tudnának hitelesebben válaszolni.

A Közterület című kiállítás ötlete és megvalósulása sugall-e valamiféle „művészetet az életbe”-féle romantikus attitűdöt, vagy inkább csak a technikai és műfaji keretek folyamatos tágításának igénye mutatkozik benne?

Ez is, az is. Nem biztos, hogy romantikusnak, inkább idillikusnak tűnik az a vágy, hogy szeretném (szeretnénk), ha a kortárs képzőművészetnek helye lenne a közéletben. Ha számon tartanák és figyelnék rá az emberek mint a művészetek egyik ágára, a szórakozás és a művelődés egy lehetőségére. Másrészt a képzőművészet műfaji és technikai keretei folyamatosan tágulnak, legalábbis változnak. Egy ilyen művésztelepi tematikával inkább csak helyet kapnak az ilyen jellegű művek, esetleg a hagyományosabb műfajokban dolgozó művészeknek egy jó alibi, hogy más területekre is elkalandozzanak.

Van-e műfaji vagy technikai határa a képzőművészetnek, vagy az expanzió lehetősége végtelen?

Remélem, végtelen.

A fotó, sőt a film, a mozgókép hangsúlyos jelenléte a telepeken hasonlóan egyfajta befogadóbarát „közérthetőség” irányába mutat, vagy csak személyes vonzalom, esetleg a trendekhez való kapcsolódást mutatja?

A mozgókép és a fotó is csak egy-egy művésztelep témája volt. Nem hiszem, hogy a kelletténél nagyobb szerepet kapott volna. A műfaj önmagában még nem biztosítja a „közérthetőséget”. Attól, hogy a Kossuth moziban vetítettük a résztvevő művészek filmjeit, még nem kerültek közelebb a művek a nagyközönséghez. Viszont sikerült teremtenem egy olyan szituációt, ahol egyáltalán találkozhattak a kortárs alkotásokkal azok is, akiknek különben nem jut eszébe galériákat látogatni.

Azért az valószínű, hogy a film mint olyan, közelebb áll az emberekhez, mint egy falra akasztott kép, nem?

Nem hiszem, hogy lehet általában filmről vagy képről beszélni. Egy „művészfilm” vetítésére nem megy el a nagyközönség. És mindenki „képekkel” díszíti lakását.

Szerinted mi az oka a fotó alapú művek ilyen óriási térhódításának? Jelezhet ez egyfajta paradigmaváltást az emberek, a „kép-használók” és a „KÉP” viszonyában?

Annak, hogy mikor, milyen irányba változik a trend, nem igazán lehet tudni az okát. Feltételezek egyfajta technikai kihívást. A képzőművészek kíváncsiak, szeretnek izgalmas területekre elkalandozni, kísérletezni, s erre a fotó, mindenekelőtt a digitális fotó újabb perspektívát nyitott az elmúlt évek során. El lehet gondolkozni a felgyorsult életvitelen is, amely természetesen a kortárs képzőművészetre is kihat. A gyors alkotómunkához is ideális technika a digitális fényképezés, valamint ennek különféle felhasználása, alkalmazása. Mindezeknek nem hiszem, hogy sok köze van ahhoz, hogy társadalmunkban milyen szerepet tölt be általában a „KÉP”. Nem tudom, hogy az emberek többsége, aki nem vizuális területen dolgozik, hogyan szemléli a körülötte lévő világot, mit vesz észre, miként értelmezi a látottakat, mit tekint képzőművészetnek.

Visszatérve egy előző kérdéshez, mostanában mintha eljött volna az „elkötelezett művészet” új korszaka olyan értelemben, hogy a progresszív kortárs dolgoktól legalábbis elvárják a direkte reflektálást a különféle társadalmi problémákra.

Igen, valóban előtérbe kerültek azok a műalkotások, amelyek társadalmi és szociális kérdésekkel foglalkoznak. Az nem biztos, hogy ez a jelen társadalmi helyzeten jobbítani képes, de az biztos, hogy vonzó a közönség számára, és az emberek egy kicsit elgondolkoznak a politikai és a társadalmi problémákon, valamint saját helyzetükön. Ilyen szempontból jó, hogy ez a trend. De más indíttatásból is születnek műalkotások. Indirekt formában ezek is hasznosak a társadalomnak.

Folytatva az előző kérdést, bizonyos szempontból nem vált-e túlzottan „fogalmivá” ma a művészet, gyakran teljesen elvesztve korábban alapvető összetevőit, érzelmi mivoltát és immanens, mástól független értékeit?

Sokféle mű születik. Hogy milyen arányban kerülnek nyilvánosság elé a „fogalmi” és az „érzelmi” művek, azt nem tudom. Lehet hogy nem véletlen, milyen irányba billen a mérleg; a művészek, akarva-akaratlan is olyan alkotásokat készítenek, melyek iránt fogékony a közönség, érdeklődnek a galériások, és felkeltik a kurátorok figyelmét. Legalábbis ezek a művek jelennek meg a porondon.

Éppen a legutóbbi, Diszkréció című művésztelep tért kissé vissza az autonóm művekhez, vajon megvan-e még ezek létjogosultsága mai világunkban, hogy hat, hogy beszél az a mű, amely direkt módon nem vesz részt napjaink „művészeti diskurzusában”?

Pont az volt a célom, hogy olyan művészeket hívjak meg idén, akik annak ellenére, hogy hagyományos műfajban dolgoznak (bár ha alaposabban megvizsgáljuk munkáikat, ez nem teljesen igaz), mégis izgalmas vizuális kérdéseket feszegetnek. A művészek (Bernát András, Braun András, Elekes Károly, Erdélyi Gábor, Szabó Ádám, Szij Kamilla) alkotásainak létjogosultságát pedig a művészeti életben elfoglalt — egyáltalán nem periférikus — helyük bizonyítja.

A Miskolci Galériában tavasszal megrendezett Csontó–Gerhes kiállítás végén rendezett beszélgetésen Szipőcs Krisztina egyenesen a képzőművészet válságáról beszélt. Ha válságot emlegetünk, nem inkább csak a művészet funkcionális válságáról beszélhetünk?

A képzőművészetnek nem olyan értelemben van funkciója, mint minden másnak, tehát azt nem mondhatjuk rá, hogy funkcionális. Az biztos, hogy nincs közönség, és itt nem csak a vásárlóközönségre gondolok. Van a szakmai közönség, bár még az is egyre csökken, mert mindenkit inkább csak a saját munkája érdekel, persze nem akarok általánosítani. Lenne ugyan közönség, csak hogy valahogy nincsenek felkészülve erre, nincs meg az a közvetítés, amivel én intenzíven 5-6 éve foglalkozom. Elsősorban gyerekekkel, persze őket ugye felnőttek hozzák az intézményekbe, így áttételesen róluk is van szó. Azt hiszem, alapvetően nagyon nyitottak a gyerekek, és azok lennének a felnőttek is, de nem tudják a módját, nem tudják, hova menjenek, mit nézzenek és hogyan. Így egy idő után nem fogja őket érdekelni a dolog.

Éppen te idézted ezzel kapcsolatban Várnagy Tibort, aki mesélte, egyszer azért fordult ki egy harisnyaboltból, ahol vásárolni akart, mert idegen volt a közeg számára.

Igen, ez megmaradt bennem, mert annyira szemléletes a példa. Ha nem tudjuk azt, hogy valahol hogy kell viselkedni, hogy és mit kell nézni, nem ismerjük a kódokat és a jeleket, akkor ott nem érezzük jól magunkat, oda nem fogunk visszamenni.

Erről nekem az jutott eszembe, hogy képeket nézni a kiállítóterembe megyünk, és ez olyan, mintha könyv olvasáshoz a könyvtárba kéne járnunk.

Gondolj bele, hogy ha otthon vannak képzőművészeti albumok — mint ahogy nekünk volt egynehány, amiket folyamatosan nézegettem és nagyon szerettem őket —, akkor ezek lapozgatása is a kép-nézés, a kép-használat egy formája lehet. Tehát hozzájuthatsz ezekhez és művészeti folyóiratokhoz, de ezek persze nem ugyanazt adják, mint a valódi, közvetlen élmény.

Olyan, mintha a szépirodalom helyett annak egy zanzásított változatát olvasnánk.

Szerintem a képek befogadásához kell a közeg, hogy oda el kelljen menni, más egy kiállítóter tere, miliője mint háttér.

Ez nem „elcsúsztott” funkciója és élettere a művészetnek? Nem lenne „normálisabb”, ha a képek ugyanolyan mindennapos használatra szolgálnának életünkben, mint a könyvek? Nem beszélve persze most az árak különbségeiről.

De azért a legtöbb, vagy legalábbis nagyon sok mű direkt a kiállítóterekbe készült, oda lett szánva. A színházba is elmész, ha ilyen élményre vágysz, nem beszélve a hangversenyről. Szerintem pont az a jó a kiállítások bemutatására szolgáló épületekben, hogy létrejöhet bennük egy nem mindennapi szituáció, amely vizuális élmények átélését teszi lehetővé.

Amikor te kibelyezed a műveidet a köztérre, eleve oda tervezve őket, akkor tulajdonképpen te magad adsz funkciót a műveidnek, te teszed őket egy élő közegbe, hogy működjenek, legyen értelme a létüknek.

Ha a műtermeknek készülnek a képek, akkor az a funkciójuk, hogy ez a művésznak örömforrás, vagy terápia legyen, a mű ilyenkor önmagáról szól. Ha kiállításra szánják, akkor már másnak is szól, akkor valaki másra, a befogadóra is szükség van. Ezért véleményem szerint luxus elfogadni azt, hogy a kiállítótermek konganak az ürességtől, mert ha már elkészültek a művek, ha van épület és van tér, amelyet ilyen célból tartanak fenn, akkor fontos, hogy a nagyközönség is találkozzon az alkotásokkal, fontos, hogy a befogadó is élvezze a művészetet.

